

ключэння зь яго складу — на жаданьне кс. Станкевіча — найбольш чынных адзінак Саюз бясслаўна змарнаваў цэлы год, не зрабіўшы ніякае пазытыўнае працы... Сарваньне ў Празе Чэскай акцыі ў кірунку захаваньня надалей пэўнае лічбы стыпэндэяў для беларускіх студэнтаў — ізноў жа рэзультат інтрыг таго ж кс. Станкевіча, яго зьвязгі на *большасць* беларускага грамадзянства як на „палянафілаў“ на старонках „Бел. Крыніцы“...

Дзе крыніца правакацыі?

Усіх гэтых фактаў, добра ведамых кожнаму інтэлігентнаму беларусу, хіба даволі, каб безь ніякага сумніву сьцьвярдзіць *правакацыйную ролю кс. Станкевіча ў беларускім руху*. Дзеля чаго ён усё гэта робіць? Якой цёмнай, варожай беларусам сіле служыць? І каму патрэбна нішчэньне беларускага руху, што з такой заўзятасьцяй робіць кс. Станкевіч? Вось пытаньне, адказ на якое мог бы *прыадкрыць заслону над крыніцай правакацыі*. Выкрыць гэту крыніцу — чарговае заданьне беларускага грамадзянства, бо толькі *такім спосабам можна будзе палажыць канец усей гэтай праступнай, агіднай „працы“*.

Непрыстойная прапазыцыя

Пан куратар Віленскага школьнага вокругу прыслаў Бацькаўскаму камітэту Віл. бел. гімназіі 19 мая „паперу“, у якой даслоўна чытаем:

„Pragnąc ułatwić egzystencję gimnazjum i zapewnić mu trwale podstawy, zamierzam wystąpić do Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z wnioskiem o przyjęcie gimnazjum na etat państwowy w formie utworzenia przy gimnazjum im. Słowackiego klas równoległych z białoruskim językiem nauczania.

O ile propozycja moja odpowiada zamierzeniom Komitetu, proszę o złożenie odpowiedniego podania lub deklaracji oraz o wyrażenie zgody na przekazanie Skarbowi Państwa majątku gimnazjum“¹.

Падпісана: „Kurator Okręgu Szkolnego K. Szelaŋowski“².

Як відаць з адзнакі на штампце: „Sprawa: — przyjęcie na etat państwowy gimnazjów białoruskich“³, такую ж „паперу“ п. куратар, мусіць, паслаў і да Бацькаўскага камітэту Наваградзкае гімназіі, бо ж іншых беларускіх гімназіяў у Польшчы няма: усе ўжо пазачыняны...

Мы ня можам прост спакойна гаварыць аб гэтай „паперы“ і зьмесьце яе: настолькі абураючай прадстаўляецца нам зробленая п. куратарам прапазыцыя. Дык мала таго, што школьныя ўлады за апошнія гады зьліквідавалі дзьве беларускія гімназіі — у Радашкавічах і Клецку, мала *ліквідацыі адзінае на ўсю Польшчу дзяржаўнае вучыцельскае сэмінарыі ім. Фр. Багушэвіча*⁴, якая мела ўзгадоўваць вучыцялёў дзеля беларускіх народных школ: беларускаму грамадзянству прапануецца, каб яно як аб „ласку“ *прасіла п. куратара аб зьліквідаваньне і дзьвюх апошніх ужо беларускіх гімназіяў — у Вільні і Наваградку!* Бо ж перш чым адчыняцца „паралельныя клясы зь беларускай выкладовай мовай“ пры *польскіх дзяржаўных гімназіях*, бацьком прапануецца аддаць у дзяржаўны скарб усю маёмасьць нашых гімназіяў, зьбіраную ў працягу 13 гадоў цаной здароўя, а мо і жыцця беларускага вучыцельства, працаваўшага гадамі ў голадзе і холадзе. А што станецца з гэнымі беларускімі паралельнымі клясамі пры польскіх гімназіях цераз год (а мо і хутчэй!), лёгка прадбачыць: дзеля таго, што ў гімназіі ім. Славацкага ў першых клясах ёсьць усяго па 12—18 вучняў ды па гэтулькі ж ёсьць і ў нас, клясы беларускія — згодна з існуючымі правіламі — *мусяць быць зьліты з польскімі клясамі ў вадно*, бо нормай лічыцца 40 вучняў на клясу. Такія „фокусы“ мелі ўжо месца з польска-ўкраінскімі гімназіямі ў Галіччыне. Тое ж

было б і ў нас, калі б беларускае грамадзянства і беларускае вучыцельства дало сваю згоду на падобны праект.

Да таго ж праект гэты *абражае нашае нацыянальнае пачуццё*. Як жа гэта: дык беларусы пад Польшчай навет ніводнае свае гімназіі мець не павінны? Гэткую абразу маглі нам зрабіць толькі затым, што мы сяньня разьездзены ўнутры агіднай правакацыяй, што мы эканамічна слабыя і *змушаны* зварачацца да дзяржаўнага скарбу аб фінансавое падтрыманьне.

Але годзе гэтага! Мы глыбака перакананы, што ніводзін бацька, ніводзін беларускі вучыцель ня згодзіцца прасіць уладу аб зьліквідаваньне нашых гімназіяў. *Хоча ўлада іх зьнішчыць* — гэта справа другая; але *няхай жа зробіць гэта адкрыта, узяўшы на сябе і ўсю адказнасьць перад беларускім народам за гэты свой крок*.

Незалежна ад таго, як бацькаўскія камітэты ў Вільні і Наваградку зарэагуюць на прапазыцыю п. куратара, *няхай бацькі нашых школьнікаў зь вёскі масава пададуць свой голас і скажуць, ці маюць права камітэты пайсьці на падобны крок*. Дзеці сялян і работнікаў пераважаюць у нашых гімназіях. Хай бацькі іх скажуць сваё важнае слова.

І — *няхай падумаюць аб усенароднай, масавай акцыі дзеля збору матэрыяльнае дапамогі* загражаным беларускім гімназіям. Гэта будзе найлепшы адказ на непрыстойную прапазыцыю.

„Палеміка“ кс. Станкевіча

Як мы і прадугледзілі, на зусім канкрэтныя, *выразныя закіды*, зробленыя намі ў папярэднім нумары кс. Адаму Станкевічу, гэты беларускі нацыянальны шкоднік ня даў ніякага істотнага запырчваньня ці *выясненьня*. Ня даў — бо ж ня мог прычыць таму, што цяпер ужо зусім ясна і зразумела хіба й самаму бескрытычнаму зь беларускіх хадэкаў...

Але „адказ“ кс. Станкевіч усё ж паспрабаваў даць. І то „адказ“ — патройны.

Пачаў з таго, што, як сталася ведамым усім беларусам у Вільні, *сфінансавар* выпуск чарговае аднаднёўкі свайго найсардэчнейшага сягонья саюзыніка Акінчыца — пад назовам „Наш Голас“, на якую ўжо нават беспасярэдні „начальнік“ Акінчыца не хацеў марнаваць грошы: гэтак усім абрыдла ўпорлівае і дурное паўтараньне ілжы аб Луцкевічу ды Астроўскім, якую безь ніякіх вынікаў паўтаралі зьмяняўшыя адзін аднаго Алексюкі, Валэйшы, Паўлюкевічы ды іншыя Акінчыцы ў працягу многіх гадоў. Аднаднёўку, выданую Акінчыцам за грошы кс. Станкевіча, ясна ж, *пасьпяшыла разрэкламаваць ксяндзоўская „Беларуская Крыніца“, падаючы ўвесь гэны дэфэнзіўны бруд і ілжы за голас беларускага грамадзянства*.

Гэтым кс. Станкевіч *выдаў сябе з галавой*: вось каго ён прызнае пакліканым да даваньня маральнае і палітычнае ацэнкі тварцом беларускага Адраджэньня! Аляксук, Валэйша, Паўлюкевіч, Акінчыц — гэта *прызнаныя кс. Станкевічам „маральныя аўтарытэты“*, зь якімі і сябе ён паставіў у адзін рад...

Доўгі „адказ“ кс. Станкевіча зьмешчаны ў канцавой стацыі „Белар. Крыніцы“ з 22 траўня г. г. Паўтараючы свой стары ілжывы данос на грам. Астроўскага, што той нібыта займаўся камуністычнай агітацыяй сярод сваіх вучняў, абліваючы ізноў гразей грам. Луцкевіча (словамі Акінчыца!), кс. Станкевіч пускае ў ход лоўкі прыём: папросту ўсе нашыя закіды, *скіраваныя асабіста да кс. Станкевіча з прычыны яго правакацыйнае, шкодніцкае „работы“, гэты „ловкач“ стараецца перакінуць з сваёй асобы на беларускую хадэцыю* (у якой пэўне ж ёсьць і шчырыя беларусы, зусім непавінныя ў праступках свайго лідэра!) *дый на сваю ж уласную часопісь*. Кс. Станкевіч піша даслоўна гэтак: нібыта „Бел. Звон“ — пад шумным загалоўкам „На ўсенародны суд“ — *нападае на БХД і „Бел. Крыніцу“*. Аб сабе ж — ані слова!